

Birtist í Fréttablaðinu, 4. september 2013.

Byggjum sæstreng til Bretlands

Jón Steinsson

Ein mikilvægasta spurning sem við Íslendingar stöndum frammi fyrir frá efnahagslegu tilliti á næstu árum er hvernig við kjósum að nýta orkuauðlindir Þjóðarinnar. Heimsmarkaðsverð á orku hefur hækkað verulega á síðustu árum og þá sérstaklega verð á endurnýjanlegri orku eins og þeirri sem við höfum upp á að bjóða. Þessi þróun hefur gert það að verkum að orkuauðlindir Þjóðarinnar eru margfalt verðmætari en þær voru fyrir áratug.

Í þessu sambandi er mikilvægt að ríki Evrópusambandsins hafa sett sér markmið um stóraukna notkun endurnýjanlegra orkugjafa. Til þess að ná þessum markmiðum stefna Bretar meðal annars að því að byggja risavaxin vindorkubú á hafi úti með ærnum tilkostnaði. Yfirvöld í Bretlandi hafa nýlega tilkynnt að þau séu tilbúin að gera 15 ára samninga um kaup á orku frá aðilum sem byggja slík vindorkuver. Verðið sem bresk yfirvöld eru tilbúin að greiða er 135 sterlingpund fyrir hverja MWstund (u.þ.b. 200 Bandaríkjadali á MWstund). Til samanburðar greiða álverin á Íslandi um 30 dali fyrir hverja MWstund að meðaltali.

Fjárhagslegur ávinningur af sæstreng

Í þessu ljósi er athyglisvert að slá á hugsanlegan fjárhagslegan ávinning okkar Íslendinga af því að byggja sæstreng til Bretlands. Þær virkjanir sem líklegast yrði ráðist í á Íslandi ef sæstrengur væri byggður þyrftu að fá um 40 dali á MWstund til þess að standa undir sér. Þá þyrfti rekstrarfélag strengsins að fá um 40 dali á MWstund til þess að sú fjárfesting stæði undir sér. Ef við gefum okkur varfærnislega að Bretar væru tilbúin að kaupa orkuna af okkur á 150 dali á MWstund (þ.e., 50 dölum minna en þeir kaupa vindorkuna á) væri hreinn hagnaður – þ.e. arður umfram eðlilega ávöxtun á það fé sem leggja þyrfti í verkefnið – um 70 dalir á MWstund.

Þær hugmyndir sem Landsvirkjun hefur lagt fram um byggingu sæstrengs gera ráð fyrir streng sem væri 700-1.000 MW. Ef við gefum okkur varfærnislega að við seldum árlega 5 TWstundir um strenginn (u.þ.b. 65% nýting) gæti hreinn hagnaður okkar af verkefninu verið um 42 ma.kr ár hvert. Það gera 525.000 kr á hverja fjögurra manna fjölskyldu í landinu ár hvert. Það munar um minna.

Þarf að virkja Dettifoss?

Nei, langt því frá. Stór hluti þeirrar orku sem við myndum selja um strenginn – líklega 30-40% -- er umframorka sem nú þegar er til staðar. Þar sem álver eyðileggjast ef slökkt er á þeim í meira en örfáar klukkustundir hefur Landsvirkjun þurft að byggja virkjanir sem eru nægilega stórar til þess að geta annað orkuþörf álveranna jafnvel á versta tíma í afleitu vatnsári. Öll hin árin, þegar vatnsbúskapur Landsvirkjunar er betri, flæðir umtalsvert vatn framhjá núverandi virkjunum óbeislað. Verðmætin sem þannig fara forgörðum skipta tugum milljarða. Með sæstreng væri unnt að selja þessa umframorku með mjög litlum tilkostnaði.

Líklega þyrfti því einungis að virkja fyrir um 3 TWstundum á ári ef ráðist væri í byggingu sæstrengs. (Núverandi framleiðsla Landsvirkjunar eru tæpar 13 TWstundir á ári.) Þeir virkjunarkostir sem rætt hefur verið um í neðri hluta Þjórsár myndu til dæmis fara langleiðina með að mæta þessari orkuþörf. En margir aðrir fýsilegir virkjunarkostir eru mögulegir.

En hvað með öll störfín sem ekki skapast?

Það er rétt að ef 5 TWstundir eru seldar til Bretlands um sæstreng er ekki unnt að selja þessar sömu 5 TWstundir í álver sem skapa myndi nokkur hundruð störf á Íslandi. En á móti kemur að hagnaðurinn af sölu orkunnar um sæstreng væri líklega 42 ma.kr meiri árlega. Þá þarf að velta fyrir sér hvað unnt er að skapa mörg störf með 42 ma.kr árlega. Það væri til dæmis unnt að byggja hátækisjúkrahús annað hvert ár. Eða lækka skatta umtalsvert og þannig kynda undir hagkerfinu og skapa störf. Eða senda hverju mannsbarni á landinu árlega ávísun upp á um 130.000 kr. Slíkt myndi kynda undir neyslu og þannig skapa umtalsverðan fjölda starfa. Mér er til efs að bygging álvera skapi fleiri störf en sala orku um sæstreng með 42 ma.kr árlegum hagnaði.

Það að selja orku úr landi um sæstreng er ekki ósvipað því að selja olíu úr landi með flutningaskipi. Norðmenn gætu tekið þann pól í hæðina að þeir vildu ekki selja olíuna sem þeir framleiða úr landi þar sem iðnaðurinn sem notað gæti olíuna í Noregi myndi skapa störf. Það gera Norðmenn ekki og fyrir vikið fá þeir mjög hátt verð fyrir olíuna sem gerir þá svo efnaða að ódýra vinnuaflið í Noregi kemur frá Svíþjóð (og Íslandi). Ég held við ættum að taka Norðmenn okkur til fyrirmyndar og hirða sem mestan arð af orkuauðlindum okkar og láta þá velmegun sem arðurinn skapar um að skapa störf.

Rafmagnsverð til almennings

Tenging íslenska rafmagnskerfisins við Evrópu myndi að öllum líkindum hækka verð á rafmagni innanlands. Hvað flest heimili varðar yrði slík hækkun líklegast óverulega. Stór hluti verðs á raforku til heimila á Íslandi ræðst af flutningskostnaði sem ekki myndi breytast. Spurningin fyrir fjögurra manna fjölskyldu varðandi raforkuverð er þessi: Ertu tilbúin að borga circa 1500 kr. á mánuði aukalega fyrir rafmagn til þess að fá í staðinn árlega ávísun upp á 525.000 kr?

En hvað með grænmetisbændur? Þeir geta ekki staðið undir hærra orkuverði. En það mætti tryggja rekstrarumhverfi þeirra með því að gera 25 ára (eða þess vegna 50 ára) samning um núverandi orkuverð (verðtryggt) og þannig hlífa þeim algerlega fyrir áhrifum sæstrengsins á innlent orkuverð.

Mikilvægt að sannreyna áhuga Breta

Það er lykilatriði ef ráðist verður í byggingu sæstrengs að gerður verði langtímasamningur við yfirvöld í Bretlandi um kaup á umtalsverðum hluta þeirrar orku sem strengurinn gæti flutt á verði sem myndi tryggja viðunandi arð af verkefninu. Af fréttum að dæma eru Bretar afskaplega áhugasamir um slíkan samning. En það er mikilvægt að sannreyna tölurnar sem um ræðir. Það verður einungis gert með viðræðum við Breta. Hefjum þær viðræður sem fyrst.